

Yazar/Author
Dilek YUMRU*

Makale Adı/Article Name

Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı Bağlamında Mitolojik ve Arkeolojik Öğeler

Mythological and Archaeological Elements in the Context of Cultural Transmission in Language Teaching

ÖZ

Dil öğretimi ve kültür aktarımı, bizi o topluma ait inanç ve değerlerini keşfetmeye yöneltir. Bunun için de hedef toplumun günlük yaşamında varlığını sürdüren, değer ve inançlarının kökenindeki bilgiyi içeren mitolojik öğeleri, arkeolojik verileri öğrenmek; o topraklarda hangi kültürlerin, devletlerin, milletlerin yaşadığını keşfetmek ve alt yapıdaki bu derin birikimin farkında olmak o toplumu kültürel olarak anlamının ilk basamaklarından olabilir. Hedef kültüre ait mitolojinin ve arkeolojik kalıntıların varlığı; gündelik yaşamın, popüler kültürün, teknoloji aracılığıyla etkileşimi artmış, birbirine benzeyen nitelikler gösteren milletlerin ortaklaşmış özelliklerinden arınarak gerçek toplumsal kültürel alt yapıyı bireye fark ettirecektir. Bu nedenle Türk kültüründen yola çıkmak gerekirse bu kültüre merak salmış, Türkçe öğrenmek isteyen bireylere Türk mitolojisini ana hatlarıyla tanıtmak uygun olacaktır. Bu noktada yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitapları oldukça önemli bir görev üstlenir. Ders kitaplarındaki metinler, o toplumun kültürünü aktaran içeriklerle doldurulmalıdır. Mitolojik öğelerin bazıları, yaşamın içinde canlı biçimde toplumda yaşamaktadır. Bu nedenle bu konunun ders kitaplarında yer alması, kültürel birçok davranışa açıklık getirecektir. Genel olarak gündelik hayatta sıkça karşılaşılan ve dikkat çeken belli başlı mitolojik konular şunlardır: Kahramanlar, hayvanlar, doğa, gezegenler... Bu sıralanan içerikler gündelik yaşamda yer edinmiş, toplumun bilinçaltında yatan önemli öğelerden birkaçıdır. Türkçe öğrenenler antik yerleri, mitolojik hikayeleri, efsaneleriyle öğrendiklerinde o toplumu daha iyi anlayacaklardır. **Anahtar Kelimeler:** Mitoloji, efsane, dil öğretimi, halk kültürü, kültür, arkeoloji

ABSTRACT

Language teaching and cultural transfer lead us to discover the beliefs and values of that society. Because of this, learning the mythological elements and archaeological data that continue to exist in the daily life of the target society and contain the information on the origin of its values and beliefs; discovering which cultures, states and nations live in those lands and being aware of this deep accumulation in the infrastructure can be the first steps of understanding that society culturally. The existence of mythology and archaeological remains belonging to the target culture; will make the individual realize the real social and cultural infrastructure by purifying the common characteristics of everyday life, popular culture, and nations that have increased interaction through technology and have similar characteristics. Therefore, if we start from Turkish culture, it would be appropriate to introduce Turkish mythology in general to individuals who are curious about this culture and want to learn Turkish. At this point, textbooks used in foreign language teaching undertake a very important task. The texts in the textbooks should be filled with content that conveys the culture of that society. Some of the mythological elements live vividly in society in life. Therefore, the inclusion of this subject in textbooks will clarify many cultural behaviors. In general, the main mythological subjects that are frequently encountered and attract attention in daily life are: Heroes, animals, nature, planets... These listed contents are some of the important elements that have taken place in daily life and lie in the subconscious of the society. Those who learn Turkish will understand that society better when they learn about ancient places, mythological stories, and legends.

Keywords: Mithology, legend, language teaching, culture, archeology

Extended Abstract

This article focuses on the question of whether it is necessary to use mythology and archaeological findings in foreign language teaching. This article emphasizes that textbook writers and course teachers should convey the mythological and archaeological cultural background to students and aims to create awareness about this issue for both textbook writers and language teachers. No findings have been found in the literature regarding the teaching of mythology and archaeological remains related to the target culture in second language teaching. There is no information about the effect of mythology on culture and its place in daily life in many articles written on the subject of cultural transfer. This article will relate the cultural development, epics and their reflections in daily life in the historical process of the past, based on mythology and archaeological remains through Turkish language and culture. This article is a descriptive study completed using the qualitative research method including document scanning and document analysis.

Turkish culture and Turkish geography have a great accumulation that closely concerns human history. The fact that Turkish mythology and legends are not yet known to the world does not mean that this power should be ignored. It is necessary to introduce Turkish mythology to the Turks and all people in the world.

The legends and myths that form the basis of Turkish culture expect their true value to be recognized by their own people today. Today, under the influence of popular culture and social media, the number of generations whose ties with their own culture have weakened is increasing. The transfer of cultural codes to new generations and the increase in the sense of belonging to their homeland and nation can only be achieved through education. Providing information such as mythology and folk culture (legends, epics, literature, healing, history, heroes, family and social relationship rules, etc.) that form the Turkish identity in schools will enable the individual to understand himself and the society.

Every value produced by the society is the result of thousands of years of accumulation and practice. For this reason, the basic data that constitute the culture should be taught to both native speakers and individuals learning a foreign language. A person learning a foreign language will learn the sacred values, life perspectives, important mythological characters of the Turkish people, and watch their movies, which will allow them to look at that society more closely; thus, they will understand, observe and evaluate Turkish culture and people correctly.

The points suggested to be implemented for Turkish as a foreign language courses are as follows:

In addition to cultural inputs regarding daily and street life, foreign language course books should also benefit from the oldest sources of that society, such as mythology, epics and legends. Thus, it will be possible to understand the reflexes, inner world, life and the way events are interpreted by the society.

The texts to be chosen by course book writers are very important in terms of providing cultural equipment. For this reason, course book writers should include the most prominent mythological examples and archaeological sources of the target language in the course book and should be able to serve as a resource for the student in understanding that culture holistically from the past to the present.

If language courses are held in the country of the target culture, trips should be organized to the archaeological sites of the region, and the course should be taken out of the classroom, and the culture should be introduced on site. Thus, the courses will be taken out of the classroom, and a more effective learning process will be possible for the student. It will not be enough for the target language learner to complete the language learning process without traveling to that country, getting to know important archaeological and sacred places, local people and culture.

It would be appropriate to benefit from works of art such as TV series and movies about Turkish mythology, epics or legends. Films that will contribute to the lesson such as the Şahmeran movie and series, and movies that tell the stories of the heroes in the Dede Korkut stories can be used.

Among the assignments given to the students, assignments such as acting out, introducing, and telling legends and epics of Turkish mythology heroes can be given and presentations can be made.

The teacher can give students assignments about archaeological sites in the city where the lesson is given and make presentations with photographs, legends and history. Then, the places introduced can be visited.

They can be asked to draw objects such as drawings, jewelry, bookmarks related to Turkish tamgas, heroes, mythological elements and use them.

For foreigners learning a language, knowing the mythological background of the target society and understanding and analyzing the society's perspective on events, emotions and sensitivities will make many things easier.

1. Giriş

Yabancı dil öğretimi konusunda üzerinde en çok durulan konulardan biri kültür aktarımıdır. Dil öğrenirken toplumun değerleri, alışkanlıkları, düşünce biçimi ve duyarlılıkları, genel kabul görmüş kuralları, ilişki kurma ve sürdürme yöntemleri bilinmesi gereken konulardır. Bir toplumun hayata ve olaylara karşı nasıl bir davranış geliştirdiği, olaylara ve olgulara nasıl baktığı, geçmişten gelen binlerce yıllık birikimin, atalardan akan öğretilerin, hayatı algılayış biçiminin zaman süzgecinden özümşenerek gelen bu birikim; tüm duygu, düşünüş, gelenek, toplumsal değerler ve ahlâki kurallar üzerinden anlaşılabilir. Yaşamı algılayış, inançlar ve doğayı okuyuş biçimi; o toplumun genel kabul görmüş, uygulanagelen kalıplaşmış davranış ve ilişki kurma yollarıdır. Geçmiş, bugün ve gelecek zaman çizgisinde toplumu bir arada tutan ve “öteki”leşmiş diğer toplumlardan ayıran bu nitelikler bu kültürel birikime yabancı biri için özel olarak sıralanmalı, öğretilmelidir. Dil öğretiminde de kültür aktarımının zorunluluğu bizi o topluma ait geçmişinden gelen ve bugününde, bilinçaltında var olan inanç ve değerlerini keşfetmeye yöneltir. Bunun için de hedef toplumun günlük yaşamında varlığını sürdüren, değer ve inançlarının kökenindeki bilgiyi içeren mitolojik öğeleri öğrenmek; o topraklarda hangi kültürlerin, devletlerin, milletlerin yaşadığını keşfetmek ve alt yapıdaki bu derin birikimin farkında olmak o toplumu kültürel olarak anlamının yollarından biridir. Hedef kültüre ait mitolojinin ve arkeolojik kalıntıların varlığı; gündelik yaşamın, popüler kültürün, teknoloji aracılığıyla etkileşimi artmış, birbirine benzeyen nitelikler gösteren milletlerin ortaklaşmış özelliklerinden arınarak gerçek toplumsal kültürel alt yapıyı fark etmemizi sağlayacaktır.

Dil, kültür alanının her yanını aydınlatan bir güneş; kültür kilimini dokuyan ipliktir sözleriyle Uygur, dilin önemini vurgular. (1996, s. 19) Dil kültürün bir taşıyıcısı, kültüre can vereni ve yaşam kaynağını kültürden sağlayanıdır.

Arkeolojik kalıntılar ve mitoloji, kültürü oluşturan değerlerin bir parçasıdır. Kültür, tarihi toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü” biçiminde tanımlanır. (Türkçe Sözlük, 1988, s. 947) Kültürün birçok tanımı yapılmıştır. Bütün tanımlar temel olarak; insan topluluklarını bir arada tutarak diğer toplumlardan ayıran ve o toplumun gelecekte var olma ideali içinde bulunmasını sağlayan değerler bütünü olduğu çerçevesinde çeşitlenmektedir.

Alpar (2013, s. 96) kültürü, insanın doğuştan getirmediği ancak doğaya kattığı her tür üründür, biçiminde tanımlarken; Güvenç (2002, s.14) ise bilimsel anlamda kültür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bir bütündür şeklinde tanımlar.

Kağıtçıbaşı (1999, s.344) ise kültürün; toplumun üyesi olarak insanın geliştirdiği tüm bilgi, inanç, sanat, ahlâk, âdet, yetenek ve alışkanlıklarla toplumsal kurumları kapsadığını belirtir.

Fong vd. (2018, s.86), bir yabancı dil öğrencisinin farklı değerler, inançlar ve geleneklerden kaynaklanan çatışmaları ve yanlış anlamaları engellemek için bağlamı ve kültürel öğeleri öğrenmesi gerektiğini vurgular. Gerçekten de yabancı dil öğreniminde bağlamdan kopuk, kültürel alt yapıyı bilmeden ne aktarıldığını bilememek doğru iletişimi engeller; yanlış anlamalara neden olur.

Ozil (1991, s.96), yabancı bir dil edinme, ana dilimizdeki kavramların, anlatımların karşılığını o dilde bulup kullanmak olmadığını belirtir ve yabancı dilin toplumların dünyaya bakış açılarında,

düşünme ve değer sistemlerine açılan bir kapı olduğunu söyler. Bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilmenin yolu, o toplumun dilini öğrenmek, kültürünü bilmekten geçtiğini; böylece dünyayı algılama biçimlerini ve değer sistemlerini tanıtarak hem o dillerin kültürleriyle donanmış kişilerle her alanda daha iyi iletişim kurabilmeyi sağladığını hem de bireyin düşüncelerini geliştirdiğini belirtmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitapları oldukça önemli bir görev üstlenir. Ders kitabı, öğretmen ve öğrencilerin yol göstericisidir. Ders kitabında olmayan bilgileri öğretmen tamamlamakla yükümlüken; ders kitapları da önyargısız, doğru ve işe yarayan gerçek bilgilerle öğrencinin gereksinimini karşılayan içeriklere sahip olmalıdır. Ders kitapları içerikleri çok işlevli olması gerekir. Dil bilgisi, sözcük hazinesi gibi dille ilgili ögeler, o toplumun kültürünü aktaran, değer yargılarını, duyarlılıklarını, tarihini, geleneklerini konu alan içeriklerle işlenmelidir. Bu tür içeriklerle birey tanık olduğu durumları anlayabilir. Örneğin Türk takımının oynadığı bir futbol maçını izleyen bir yabancı, gol atan futbolcunun eliyle kurt işareti yapmasını, Türk mitolojisi hakkında bir bilgisi yoksa anlamasına imkân yoktur. Mitolojik ögelerin bazıları günlük yaşamda yer almazken bazıları da yaşamın içinde canlı biçimde toplumda yaşamaktadır. Sıkça karşılaşılabilecek, toplumda günlük yaşamda var olan mitolojik ögelerin ders kitaplarında yer alması öğrencilerin hedef kültürle ilgili karşılaştıkları olay ve davranışları yanlış anlamasını engelleyecektir.

Kalfa (2013, s.169), dil öğretiminde kullanılan metinleri ele aldığımızda tematik bir yaklaşımın tercih edildiğini; ancak bunun metinlerin kültürel evrenini daralttığını açıklar. Ona göre temayla kültür unsurlarının örtüştüğü bir metin seçimi yaklaşımı tercih edilmelidir. Pehlivan (2007, s.1) da Türk kültürünün özelliklerini yansıtan metinlere yer verilmesi kuşkusuz yabancılara Türkçe öğretiminde önemli katkı sağlayacağını belirterek metin seçiminin önemi üzerinde durur.

Demirel vd. (2012, s.4) farklı toplumlardan kopup gelen insan ve grupların buluşmasıyla yeni bir senteze varılmasına kültürlenme der. Farklı kültürlerle etkileşim sayesinde bireyin evrensellesmesini, anlayışını geliştirmesini sağlamaktadır.

Pinker'e (2016, s. 82) göre kültür, öğrenmeyi gerçekleştiren sinir sistemi devrelerine dayanır. Beynin yetilerini öğrenmek, kültür ve sosyalleşmeyi araştırmak, bunların nasıl çalıştığını açıklamaya yönelik bir girişimdir.

Dil öğrenen bir yabancı için bu işleyişi bilmek toplumun olaylara bakış biçimini, duygularını ve duyarlılıklarını anlayarak çözümlenmek pek çok şeyi kolaylaştıracaktır.

Bu kültürü oluşturan tüm ögeler, toplumun kendi kaynağından doğan değerler silsilesidir. Bütün bu değerlerin ilk başlangıç noktası ise mitlerdir. Toplumun doğayı anlama ve yorumlamasıyla yaratılan mitler, kahramanlar, destanlar ve sonrasında üretilen bütün kültürel değerlerde bu mitlerin izlerine rastlamak mümkündür.

Mit, Türkçe Sözlük'te (1988, s.1031) geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça, evrenin doğuşuyla ilgili hayali alegorik bir anlatımı olan halk hikayesi; mitoloji ise mitleri doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim olarak tanımlanır.

Bahattin Uslu (2019, s. 7) mitolojiyi, mistik anlamlar içeren bir semboller bilimi, kültürün kaynağı ve en eski şekli olarak açıklarken; Şenocak (2013, s.2527), mitolojilerin evrenin, insanın, tabiattaki varlıkların vb. gibi ilk yaratılışını, toplumsalın sosyokültürel değerlerini aktaran inanca dayalı kutsal anlatılar olduğunu söyler.

Mitlerin özellikleri hakkında bilgiler veren Seyidoğlu (1990, s.5) mitlerin kutsal bir hikâyeyi anlattığını, bilinmedik zamanlarda meydana geldiğini, gerçekte olan şeyleri aktardığını, olağanüstü varlıkların ne yaptıklarının eski dönemlerde bilindiğini, bu hikâyelerde kahramanların yaratıcılıklarını gösterdiğini, onların kutsal ve doğaüstü oluşlarını anlattığını sıralar. Ona göre mitler, çeşitli kutsal, olağanüstü değerleri açıklar; bunlar bütün dünyayı kuran ve bugüne kadar getiren gerçek değerlerdir.

Bu bilgiler ışığında yabancı dil öğrenen birey hedef kültüre ait ilk ve önemli kahramanları, yaratılış mitlerini, mitlerde geçen önem ve kutsallık atfedilen hayvanlar, ağaçlar vb. nesnelere gibi birçok değeri öğrenerek o toplumu çok daha iyi anlayabilecektir.

Kültürünü oluşturan temel taşlardan biri olan mitolojik hikâyeler; toplumun doğa, hayat, çevresindeki canlı ve cansız varlıklarla kurduğu ilişkinin nasıl olduğunu anlatan ilk aktarımlarından biridir. Bu nedenle insanlığın en eski çağlarından günümüze kadar gelen bütün veriler oldukça değerlidir. Binlerce yıl önceden biçim ve anlam değişimleri geçirerek bugünkü halini alan bu bilgiler toplumun inanç ve düşünce dünyasını anlamayı sağlayan önemli verilerdendir. Han'a (2007, s.300) göre hedef dilin düşünce biçiminin, mantığının, o dilin konuşulduğu farklı toplumsal ve yaşamsal pratiklerin bilinmesi önemlidir. Bu nedenle o toplumun bilinçaltında yatan onu besleyen ana damarlardan biri olan mit ve efsanelerden önemli olanlar öğrenilmelidir.

Bugün mit denince akla aynı zamanda destanlar, efsaneler gelmektedir. Sözlü gelenekle dilden dile aktarılan bu hikâyeler, kahramanlıklar mitolojinin beslediği ana damarlardandır. Türkçe Sözlük'te (1988, s.363) destan, tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir biçiminde tanımlanırken; Şenocak (2013, s.2527), destanlar, bir milletin kültürel yaşantısı, millî şuur ve hafızasını edebî bir zevkle sunan tarihî aynalardır, biçiminde tanımlar.

Şenocak (2013, s.2527), destanların bir milleti geçmişine bağlayan pek çok mitolojik sembol ile örüldüğünü; destanlarda geçen ağaç, dağ, su, ateş, demir, rüya gibi sembollerin Türk milletinin yaşam öyküsünü ve geçmişini çözümleyecek bir yol haritası olduğunu vurgular. Dili ve kültürünü öğrenecek bireyin bu ögelerin Türkler için anlamını bilmesi kültürel birçok şifreyi çözmesini sağlayacaktır. İnan (1987, s.223), Türk destanlarının İslam öncesi Türklerin kozmogoni anlayışlarını, inanışlarını, tarihlerini, edebiyatını ve hatta yasalarını içinde topladığını söyleyerek kültüre ait birçok temel bilgilerin destan ve mitlerin sayesinde anlaşılacağını belirtir.

Türk destanları arasında en önemlilerden sayılan Altay yaratılış miti, Türeyiş, Bozkurt ve Oğuz Kağan destanları dikkatleri çeker. Aynı zamanda Dede Korkut Hikâyeleri de kültüre ait birçok bilgiyi barındırır.

Bu makalede yabancı dil öğretiminde mitolojiden ve arkeolojik bulgulardan yararlanılmasının gerekli olup olmadığı problemi üzerinde durulmuştur. Bu yazıda ders kitabı yazarlarının ve ders öğretmenlerinin mitolojik ve arkeolojik kültürel altyapıyı öğrenciye aktarması gerektiği vurgulanmış ve bu konu hakkında hem ders kitabı yazarları hem de dil öğretmenleri için bir farkındalığın oluşturulması amaçlanmıştır. Alanyazında ikinci dil öğretiminde hedef kültüre ilişkin mitolojinin ve arkeolojik kalıntıların (bilgilerin) öğretilmesi ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Kültür aktarımı konusunda yazılan birçok makalenin içerisinde mitolojinin kültüre etkisi ve günlük yaşam içerisindeki yeri hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Bu makale Türk dili ve kültürü üzerinden mitolojiden ve arkeolojik kalıntılardan yola çıkarak geçmişe ait tarihi süreçte kültürel gelişim, destanlar ve bunların günlük yaşamdaki yansımaları ile ilişkilendirilecektir.

2. Türkçenin İkinci Dil Olarak Öğretiminde Türk Kültüründeki Mitolojik Ögeler

Türk dili ve kültürünü öğrenme amacı taşıyan bireyin, hedef kültüre ait gündelik yaşamla ilgili birçok ögeyi öğrenmesinin yanında o kültüre ait temel bilgilere de sahip olması, hedef kültürü kolaylıkla anlaması yararlı olacaktır. Mitolojik hikâyelerin (kahraman, sembol, hayvan, mekân, olay vb.) temellendirdiği kültürel alt yapı sadece geçmişte kalan, tarihî bir nitelik göstermez. Bugün kimi mitolojik ögelere (Şahmeran, Medusa, Oğuz Kağan gibi) gündelik yaşam içerisinde rastlamak mümkündür. İkinci dil öğrenen bireyler internet aracılığıyla gündemi oluşturan, popüler kültüre ait bilgileri kolaylıkla, çoğu zaman kendiliğinden öğrenebilecek duruma gelmişlerdir. Bu nedenle aynı zamanda yabancı dil derslerinde öğrencilerin toplumun bilinçaltında var olan niteliklerine yönelik bir donanıma sahip olmaları hedeflenmelidir. Mitolojik hikâyelerin, destan, efsane ve (eğer coğrafyalarında bu olayların geçtiği yerler varsa) arkeolojik

kalıntıların yabancı dil ders kitaplarında yer alması, öğrencilerin hedef kültürle ilgili kültürel alt yapısını tamamlayacaktır.

Türk kültürü denince mitolojik, efsaneleşmiş ya da destanlaşmış hikayelerden kaynağını alan ve ilk akla gelen öğelerden bazıları; hayvanlardan kurt, geyik, boğa, çift başlı kartal, hüma (Zümrütü Anka) kuşu; metallere demir; gezegenlerden/yıldızlardan Ay, Güneş, Sirius Takım Yıldızı; doğadan ağaç, ateş (ocak) ve bazı (tamgalar) sembollerdir. Türk mitolojisindeki bu temel kavramlardan bazılarının içerdiği anlamların ve hikayelerin derslerde işlenmesi, öğrencilerin Türk toplumunu doğru anlamasını sağlayacaktır.

Bu nedenle yabancıların genel olarak öğrenmesinde yararlı olacağı düşünülen temel öğeler aşağıda sıralanmıştır.

2.1. Kurt

Her milletin kendini özdeşleştirdiği, ongunu saydığı bir hayvan bulunmaktadır. Türk milletinin ongunu olarak sayılabilecek birden fazla hayvan söz konusudur. Bu hayvanlar geyik, boğa, çift başlı kartal, Zümrütü Anka (Hüma) kuşu ve bunların arasında en yaygın olanı kurttur. Kurt; Türklerde bozkurt, gökbörü, börü gibi isimlerle de anılmaktadır. ‘Kurt’un ongun olarak seçilmesi ile ilgili öne sürülen görüşler çeşitlidir. Bunlardan ilki, kurt bir hayvan olarak güçlü bir karaktere sahiptir ve bu nedenle ongun olarak seçilmiştir. Türk ve Moğol boylarının soylarının bu kutlu varlıktan türediğine inandıklarını, geçmişte ongun saydıklarını belirten Uslu (2019, s. 191), bozkurdun gökyüzünü, savaşçılığı ve savaş ruhunu, özgürlüğü, hızı, doğayı temsil ettiğini, Türk ulusunun başına bir iş geldiğinde bir tehdit belirlediğinde ortaya çıkıp yol gösterdiğini belirtir.

Uslu, bu açıklamasıyla ‘kurt’un Türklerin yaşamında ne kadar önemli yer edindiğini açıklar. Aynı biçimde Şenocak (2013, s. 2534), kurdun Türk toplumu için önemli kültürel kodlardan biri olduğunu, kurdun gücü temsil ettiğini, bu gücün Türk’e geçişini kurdun sağladığını belirtir. Kutsal kurdun varlığıyla esareti, tükenişi ve acizliği kendisine yediremeyen yoktan var olan soylu bir milletin ilerlemesini sağlayacak sonsuz enerji kaynağı olduğunu vurgular.

Kurdun bu özellikleri ongun olarak kabul edilmesinin temel nedeni değildir. Türklerin elleri ve ayakları kesilen bir oğlan çocuğunun dişi bir kurt tarafından beslenip büyütülmesi; Türklerin gökyüzünden gelen dişi bir gökböründen soyunun geldiğine inanması ve bu soya Aşına denmesi ana sebeplerden biridir. Oğuz (2009, s.52), köken mitlerinin ortak yönünün Tanrı tarafından gönderildiğine inanılan kutsal bir kurt yardımıyla Türklerin yok oluştan kurtuluşlarını ve yeniden türeyişlerini anlatması olduğunu söyler. Güvenç ve Ceylan (2023, s.177), Türklerin mit, efsane ve destanlarında özel bir yeri olan en önemli hayvanlarından birinin kurt olduğunu, Türkler için tanrısal, yol gösteren, iyileştirici, mistik bir güce sahip olduğu inancını belirtirler.

Kurt geçen zamanla anlam olarak olumsuz bir değişim göstermiş olsa da Türk milleti ve kurt bağlamında anlamsal bir değişiklik olmamıştır. Kurt; Türk milletini, atalarını simgeleyen bir ongun olarak kalmıştır. Bu nedenle kurt resimleri, kurt başlı bayrak direkleri, kurt başlı bayraklar, el işaretleriyle yapılan kurt simgesi Türklerde gündelik yaşamda rastlanacak öğelerdir. Bu nedenle de yabancı kültürden insanlara ‘kurt’un gerçekte neyi simgelediğini belirtmek gerekmektedir.

Kurt, özellikle gök mavisi rengiyle (bozkurt, kökbörü/gökbörü) Türklerin Tanrı’dan yani gökten gelen kutsal ongunu olarak kabul görür. Kurt şekli, aynı zamanda gökyüzünde Sirius Takım Yıldızı’na işaret eder. Kurt soyundan türeyişle Türk ataların Siriuslu oldukları görüşü de kabul görmektedir. Uluşık (2017, s.356), Sirius’un kurt ile temsil edildiğini, Sirius’un anlatılarda yoğun bir ışık ile aktarıldığı, Sirius’un mavi renk (gök rengi) ile tasvir edildiğini, Tanrı elçilerinin Sirius’tan gönderildiği ve bu elçilerin halka yol gösterici ve yardımcı bir rol üstlendiğini açıklar.

Bu bağlamda kısaca Türk kültürünü öğrenmek isteyenler, Türkler için kurdun göksel atalarını, kut almış bir soyu, güçlü liderliği temsil ettiğini bilmelidir. Bu nedenle Türkler herhangi bir millî duyguların kabardığı durumda parmaklarını birleştirerek kurt işareti yapmaktadır. Bu tutum, atalarını onurlandırmadır ve dolayısıyla bireyin kendi kimliğiyle övünç duymasının yansımasıdır.

2.2. Ağaç- Kayın/Huş ağacı

Ağaç tüm kültürlerde, mitoloji ve destanlarda yer alan önemli motiflerden biridir. Türk kültüründe ağacın önemli bir yeri vardır. Türk mitolojisi, destan ve efsanelerinde sıkça konu olan ağaç, kayın (huş) ağacıdır.

Ağaç, aynı zamanda yaşam ağacını simgeler. Aile ve soyu temsil eder. Türk kültüründe ağaç köklerinin yerin altında, dallarının gökyüzünde, gövdesinin de yeryüzünde olması nedeniyle özel bir yere sahiptir. Türklerin türeyiş destanlarında gökyüzünden gelen bir ışık süzmesinin kayın ağacına yansımalarının ardından ağacın içinden çıkan güzel kızla evlenerek Tanrı'nın kut verdiği özel bir soy türeyişi, akrabalık sözcüklerinin kayın sözcüğüyle (kayın-ata, kayın-ana, kayın-baba, kayın-birader vb.) bu nedenle ilişkilendirilişi söz konusudur.

Türklerin dilek ağacı olarak seçtiği bir ağaca çaput bağlayarak dilekler tutması bugün birçok yerde karşılaşılan bir durumdur. Dağda, gezilen yerlerde bez bağlı ağaç gören ve bunun anlamını bilmeyen kişiler sebebini merak etmekte, öğrendikten sonra kendileri de geleneğe uyup bir dilek tutmaktadır. Işık (2004, s.104), Anadolu'nun pek çok yöresinde, ulu ağaçların kutsanarak, çaput bağlanmasının altında, Türklerdeki ağaç kültü inancı olduğunu açıklar.

Ağacın kutsallığı ve iki dünya arasındaki iletişimi sağlayışı nedeniyle ağaca ip, çaput bağlayarak dilek tutma geleneği yüzyıllardır devam etmektedir. Bu ağaç süsleme geleneği, dualara, dileklere vesile olmuştur. Böylece ağaç ile ilgili günümüzde hâlâ yaşayan geleneklerin (Hıdırellez'de dileklerin gül dalına asılması, dağlık, ormanlık alanlarda belirlenen bir ağacın dilek ağacı sayılması gibi) temelde hangi anlamlar içerdiği, işlevselliği kültür derslerinde yabancı dil öğrencilerine aktarılmalıdır.

2.3. Ateş

Ateş, insanlığın varlığını sürdürmesini sağlayan en önemli araçlardan biridir. Türk kültüründe ateş, ocakla özdeşleşir. Ocak aileyi, soyun devamını, arınmayı temsil eder. Od Ana, ocak iyesisidir. Törenlerde ateş yakılır, çevresinde oturulur ve üzerinden atlanır. Ateşin bulunduğu yer, ocaktır. Ocak Türk kültüründe aileyi, yuvayı temsil eder ve kutsaldır. Önemli törenler, ateşin etrafında toplanarak kutlanır. Nevruz, Hıdırellez gibi yılın önemli dönemlerinde ateş yakılır, ateşin üzerinden atlanır. Kamlar ateş etrafında öte alemle bağ kurar. Ocakla ilgili deyim ve atasözünün çok olması, ocağa verilen önemden kaynaklanır. Bir genç kız evleneceği zaman gelin evine alınan ilk eşya ocaktır. Ocak, bir aileyi simgeleyen en önemli öğedir.

2.4. Demir

Türk milletini ve kültürünü temsil eden öğelerden biri de demir metalidir. Türkler demircilik mesleğiyle simgeleşmiş, demirle birlikte kılıç yapmada ustalıklarıyla ünlenmişlerdir. Ergenekon destanı, Türklerin Ergenekon'dan demir dağları eriterek çıkışı, ilerleyişi ve büyük bir millet oluşunu anlatan en bilinen dstandır. Demir metali Türkleri simgeler. Kimi araştırmacılara göre Sirius Takım Yıldızı'nın Sirius B gezegeni demirdendir ve atalarımız Sirius B'den gelmişlerdir.

Türkler demirci oldukları için Türklerin yaptıkları kılıçlar ünlenmiştir. Türkler, özel kılıçlar üretmişler, üzerine de tamgalar işaretlemişlerdir. Savaş sırasında vatani-milleti koruyacak gücü elinde bulunduran, silaha sahip asker/ordu, "demirci" ile temsil edilmektedir. Bu nedenle demircilik Türkler için önemli mesleklerdendir.

2.5. Sirius Takım Yıldızı, Ay ve Güneş

İnsanlar gökyüzüne bakarak yaşamlarına yön vermişler, gökyüzünün dilinden anlayarak sert iklim koşullarında hayatta kalmışlardır. Gökyüzünün şifrelerini çözerek gezegenleri, astrolojiyi, kozmosu, göksel olayları ve hava durumunu anlamaya çalışmışlardır. Türk kültüründe kozmostaki belli başlı bazı gezegen ve yıldızlar ön plana çıkmıştır. Bunların başında Güneş, Ay ve yıldız (Demirkazık, Sirius Takım Yıldızı)dır.

Türkler için Güneş ve Ay, Tanrı'nın ışığını yansıtan kutsal sayılan bir yaşam kaynağıdır. Türkler, Gök Tanrı dedikleri Tanrı'nın gökte bütün evrenin, sistemin arkasındaki güç/ruh olduğuna inanmaktaydılar. Güneş ve Ay, Türklere göre iye sahibiydi ve Tanrı'nın ışığını, enerjisini aktarırdı. Bu nedenle çadırların tepesi açık bırakılıp bu güzel enerjilerin girmesi istenirdi. Ay,

Türkçede eril algılanmış “Ay Dede” olarak adlandırılmış, Güneş “Güneş Ana” adıyla dişil algılanmıştır.

Sirius Takım Yıldızı tüm dünya mitlerinde, kurt, köpek, çakal gibi hayvanlarla Orion Takım Yıldızı da mitsel kahramanlarla özdeşleştirilmiştir. Türk mitolojisinde Sirius (Gök Kurt), Orion’a yani Oğuz Kağan’a yol gösterir. (Bilgili, 2022, s.7). Aynı zamanda Demirkazık (Sirius) Yıldız Takımı’nın noktaları birleştirildiğinde kurt (köpek) şekli çıkmaktadır. Türkler için kurt simgesiyle gösterilen en önemli yıldızdır. Bilgili (2022, s.134) Türk efsanelerinde 7 Kurt ya da 12 Kurt motiflerine rastlandığını, onlara Kozmik Kurt’un yani Sirius’un oğulları dendiğini belirtir. Türkler kurt işareti ile atalarına bir gönderme yapmaktadır. Bu el işaretiyle yapılan kurt, özlerinin kut almış bir soydan olduğu inancını simgelemektedir. Bu nedenle kurt Türkler için özel bir anlam içermektedir.

2.6. Oğuz Kağan ve Umay Ana

Türk destanlarının en önemli karakterlerden biri Oğuz Kağan’dır. Oğuz Kağan Destanı ile Türklerin dünyaya yayılışı, devlet düzeni, askeri bir güç oluşu ve Türklerin dünya coğrafyasında yer edinişi işlenmektedir. Oğuz Kağan Hun Devleti’ni geliştirip büyük bir devlet sistemi kurduğu Tanrı’dan kut aldığı için büyük bir asker, yiğit, devlet kurucu, komutan ve büyük bir liderdir. Doğumu ve gençlik çağında gösterdiği mucizeler, kahramanlıklar onu sıradan bir insan özelliklerinden ayırır. Asya coğrafyasına şekil vermiş, kahramanlıklarıyla pek çok ülkeyi dize getirmiş; büyük bir hükümdardır.

Türk mitolojisinin önemli karakterlerinden biri olan Umay Ana, çocukları, kadınları, hastaları, doğayı, hayvanları koruyan bir iyedir. Bereket tanrıçasıdır. Doğum yapan kadınlara yardım eden, bebekleri hastalık ve kötülüklerden koruyandır. Diğer kültürlerde ana tanrıça olarak adlandırılan Umay Ana, Zümrütü Anka kuşu ile simgelenir. Umay Ana yaşamın doğayı koruyan, tarımın, doğumun, bereketin simgesidir. Bugün kadınlar yemek yaparken, bir işe başlarken Umay Ana’nın eliyle diyerek işe başlaması, Umay Ana’dan dualarla dileklerde bulunması söz konusudur.

Türk mitolojisinin bu önemli iki ismi ile ilgili metinler yabancılara Türkçe öğretiminde konu edinildiğinde Türk halkının Umay Ana ile ilişkili bereket, doğum, doğa ve korunma ile ilgili ritüellerini, ona karşı duyulan saygı ve sevginin halk kültüründeki halı, kilim, seramik, resim gibi ürünlerdeki yansımalarını anlayabilecektir.

3. Arkeolojik Kalıntılar

Arkeolojik kalıntılardan elde edinilen bilgiler, nesnelere, mekanlar, kişiler hakkında yine o toplumun kültürel dünyasının şifrelerini çözmek mümkündür. Arkeolojik kalıntılar açısından zengin olan ülkemizde değinilmesi gereken antik şehirler, heykel, anıt, bina, kale gibi bunlara ilişkin hikayeler derslerde öğrencilerin ilgisini çekecektir. Anadolu coğrafyasının arkeolojik zenginliklerinden önemli ve ünlenmiş (Urfa Adamı heykeli gibi) örnekler seçilip ders kitaplarında işlenebilir. UNESCO dünya miras listesine alınan yerler, kutsal mekanlar, müzeler öncelikle ele alınabilir:

1. Karahantepe-Göbeklitepe, 2. Yedi Uyurlar, 3. Hattuşaş, 4. Sivas Divriği Ulu Cami, 5. Nemrut Dağı, 6. Safranbolu, 7. Troya antik kenti, 8. Çatalhöyük, 9. Bergama, 10. Bursa Cumalıkızık 11. Diyarbakır Kalesi, 12. Efes, 13. Ani Harabeleri, 14. Afrodisyas...

Anadolu’nun her şehrinde antik dönemlerden kalma kalıntılar, kutsal sayılan mekanlar, efsaneleşerek şifalı kabul edilen akarsular/ göller, mağaralar, dağlar vb. yerler oldukça fazladır. Türkçeyi Türkiye’de öğrenen kişiler için bu yerleri gezmek ilgi çekici olabilir. Böylece efsane ve mitolojilerde karşılığı olan yerleri gezerek görme, öğrenciler için çok daha etkileyici deneyimler yaşama olanağı sunacaktır. Öğrenciler gittikleri yöredeki insanları tanıyacak, kılık kıyafet, müzik, yemek kültürü gibi değişik âdet ve geleneklerine tanık olacaklardır. Türklerin kültürel zenginliğini keşfedebileceklerdir. Bu nedenle bu coğrafyada geçen efsaneler, kahramanlar, olaylar ve tarihi bilgilerle dolu metinlerle Türk halkının tarihi ve kültürel derinliğini anlamak mümkün olacaktır.

Sonuç

Türk kültürü ve Türk coğrafyası, insanlık tarihini yakından ilgilendiren büyük birikime sahiptir. Türk mitolojisinin, efsanelerinin dünyaca henüz bilinmiyor olması, bu gücün gözardı edilmesini gerektirmez. Türk mitolojisini Türk ve dünya halklarına her alanda tanıtmak gerekmektedir.

Türk kültürünün temelini oluşturan efsane ve mitler bugün kendi halkından, gerçek değerinin fark edilmesini beklemektedir. Bugün popüler kültürün ve sosyal medyanın etkisiyle genç kuşakların kendi kültürüyle bağları gittikçe zayıflamaktadır. Kültürel kodların genç kuşaklara aktarılması, vatanına ve milletine aidiyet duygusunun artması ancak eğitimle sağlanabilir. Okullarda Türk kimliğinin oluşmasını sağlayan mitoloji, halk kültürü (efsane, destan, edebiyat, şifacılık, tarih, kahramanlar, aile ve sosyal ilişki kuralları vb.) gibi bilgilerin verilmesi, bireyin kendini ve yaşadığı kültürü anlamasını sağlayacaktır.

Toplumun ürettiği her değer, binlerce yıllık birikimin ve uygulamanın sonucudur. Bu nedenle kültürü oluşturan temel verilerin hem ana dili konuşucusuna hem de yabancı dil öğrenen bireylere öğretilmesi gerekmektedir. Yabancı dil öğrenen kişi Türk insanının kutsalını, değerlerini, hayata bakış açısını, önemli mitolojik karakterlerini öğrenmesi, filmlerini izlemesi o topluma daha yakından bakmasını sağlayacak; böylece Türk kültürünü ve insanını doğru anlayacak, gözlemleyecek ve değerlendirebilecektir.

Yabancı dil olarak Türkçe dersleri için uygulanması önerilen noktalar şunlardır:

Yabancı dil ders kitaplarında gündelik ve sokak yaşamına yönelik kültürel girdilerin yanında o toplumun günümüzde yaşayan en eski kaynakları olan mitoloji, destan, efsane gibi metinlerinden de yararlanılmalıdır. Böylece toplumun reflekslerini, iç dünyasını, yaşamı ve olayları yorumlayış biçimini anlamak mümkün olacaktır.

Ders kitabı yazarlarının seçeceği metinler kültürel donanımı sağlaması açısından çok önemlidir. Bu nedenle ders kitabı yazarlarının hedef dile ait en belirgin mitolojik örnekleri, arkeolojik kaynakları ders kitabında işlemeleri ve o kültürü geçmişten bugüne bütünsel olarak anlamada öğrenciye kaynaklık edebilmelidirler.

Dil dersleri, hedef kültürün ülkesinde yapılıyorsa yörenin arkeolojik yerlerine geziler düzenlenerek dersi sınıf dışına taşınmalı; kültürel ögeler yerinde tanıtılmalıdır. Böylece öğrenci için daha etkin bir öğrenme süreci mümkün olacaktır. Hedef dili öğrenen bireyin o ülkeyi gezmeden, önemli arkeolojik ve kutsal kabul edilen mekanlarını, yöre insanını ve kültürünü tanımadan dil öğrenme sürecini tamamlaması yeterli olmayacaktır.

Türk mitolojisi, destanı ya da efsaneleriyle ilgili dizi, film gibi sanat ürünlerinden yararlanmak uygun olacaktır. Şahmeran filmi ve dizisi, Dede Korkut hikayelerindeki kahramanların hikâye edildiği filmler gibi derse katkı sağlayacak filmlerden yararlanılabilir.

Öğrencilere verilecek ödevler arasında Türk mitolojisi kahramanlarını canlandırma, tanıtmaya, efsane, destan anlatırma gibi ödevler verilerek sunum yaptırılabilir.

Öğretmenin ders verilen şehirdeki arkeolojik yerlerle ilgili öğrencilere ödev vererek fotoğraflarla, efsaneleri ve tarihçesiyle sunum yaptırabilir. Ardından da tanıtılan yerlere gidilebilir.

Türk tamgaları, kahramanları, mitolojik öğeleriyle ilgili çizim, takı, kitap ayracı gibi nesnelere çizdirilerek kullanmaları sağlanabilir.

Mitoloji, efsane, destan ve arkeolojik veriler ışığında örnek bir ders içeriği fikir vermesi açısından ekte sunulmuştur.

Kaynakça

Alpar, M. (2013). "Yabancı dil öğretiminde kültürel unsurların önemi", *The Journal of Language and Linguistic Studie*. 9. s.95-106. <http://www.jlls.org/vol9no1/95-106.pdf> adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 08.08.2024

Bilgili, N. (2022). *Dünya Mitolojilerinde Kurt ve Sirius Yıldızı*. Kripto Kitaplar.

- Büyüköztürk Ş, Çakmak E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş., Demirel, F. (2017) Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2012). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme- Öğretme- Değerlendirme. Ankara: MEB Yayınları.
- Fong, C. S., DeWitt,D., Leng, C.H. (2018). “The analysis of cultural and intercultural elements in Mandarin as a foreign language textbooks from selected Malaysian public higher education institutions”. Malaysian Online Journal of Educational Sciences. 6. s. 66-90.
- Güvenç, B. (1985). Kültür Konusu ve Sorunlarımız. Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (2002). Kültürün ABC’si. Yapı Kredi Yayınları.
- Güvenç, A.Ö., Ceylan, M.N. (2023). “Türk Destanlarında Kurdun Değersel Dönüşümü”, Millî Folklor. 138. s.177-188. DOI: 10.58242/millifolklor.1150957
- Han, T. (2009). Yabancı dil öğretiminde ana dilden kaynaklanan kimi hatalarının hedef dilin yazınsal/ kültürel becerileri bağlamında irdelenmesi. V. Ulusal Frankofoni Kongresi Bildirileri. 25–26 Ekim 2007. s.297-304. Erzurum.
- Işık, R. (2004). “Türklerde Ağaça İlgili İnanışlar ve Bunlara Bağlı Kültler”. Fırat Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi. 9. s.89-106.
- İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, S. (2011). Dilbilim Sözlüğü. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İnan, A. (1987). Makaleler ve İncelemeler. 2. Baskı. Türk Tarih Kurumu.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Yeni İnsan ve İnsanlar. Evrim Yayınevi.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. Milli Folklor Dergisi, 25. s.196.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 62-80.
- Ozil, Ş. (1991). “Dil ve Kültür Çağdaş Kültürümüz, Olgular, Sorunlar”. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği. Cem Yayınevi.
- Pehlivan, F. (2007). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası etkileşim odaklı yaklaşım uyarınca metin çalışmaları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Pinker, S. (2016). Boş Sayfa İnsan Doğasının Modern İnkarı. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1988). Türkçe Sözlük 1, 2. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uluşık, P. Y. (2017). “Türk ve dünya mitolojilerinde Sirius kültü”. Mediterranean Journal of Humanities. VI/2. S.345-365. DOI: 10.13114/MJH.2017.341
- URL-1. Kekeve, Merve. Yılanların Şahı Şahmeran Efsanesi. (14.12.2023) Erişim Tarihi: 08.08.2024 <https://tamadres.com/blog/yazi/yilanlarin-sahi-sahmeran-efsanesi> adresinden erişildi.
- URL.2. Mutlu, Turgay. Kız Kalesi Efsanesi.(10.12.2018) Erişim Tarihi: 08.08.2024 <https://www.yarimadagazetesi.com/yazi/kiz-kalesi-efsanesi/> adresinden erişildi.
- Uslu, B. (2019).Türk Mitolojisi. Kamer Yayınları.
- Uygur, N. (1996). Kültür Kuramı. Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H.(2016).Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları.

Çatışma beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal kuruluş ile ilişkisi bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ek.1:

B1 Düzey Bir Ünite Örneği

Hazırlık Çalışması

1. Efsanelere, mitlere inanır mısınız? Sizce efsanelerde ve mitlerde gerçeklik payı var mı?

2. Sizin ülkenizde hangi efsaneleri biliyorsunuz? En çok etkilendiğiniz efsaneyi anlatır mısınız?
3. Şahmeran filmi ya da dizisini izleyerek hoşunuza giden ya da merak ettiğiniz yerleri not alınız.

Okuma

Şahmeran Efsanesi

Binlerce yıl önce Tarsus'ta yerin yedi kat altında yılanlar yaşarmış. Meran adı verilen bu merhametli ve akıllı yılanlar, barış içinde yaşarlarmış. Meranların şahına ise, Şahmeran denirmiş. Şahmeran, kimsenin bilmediği gizemleri ve sırları da bilirmiş. Cemşab ve Şahmeran efsanesine göre, genç ve güzel Şahmeran'ı ilk gören Cemşab'mış. Geçimi için odun satan bir ailenin oğlu olan Cemşab, arkadaşlarıyla ormanda bal dolu bir mağara keşfetmiş. Arkadaşları balı çıkarmak için Cemşab'ı aşağıya indirmiş ve balın çoğunu çıkarmışlar. Son balı çıkarmak için Cemşab'ı mağaraya indiren arkadaşları, paylarına daha fazla bal düşsün diye onu orada bırakıp kaçmışlar. Cemşab, mağarada ışık sızan bir delik görmüş, cebindeki bıçakla deliği büyütmüş ve ömründe görmediği kadar güzel bir bahçeye girmiş. Bu bahçede adını bilmediği güzel çiçekler varmış. Sonra bir saray görmüş, saraya gitmeye karar vermiş fakat bahçesindeki yılanları görünce korkmuş. Bu sırada saraydan Şahmeran çıkıp yılanların ona bir şey yapmayacağını, yanına gelmesini söylemiş. Cemşab, uzun yıllar burada yaşamış ve Şahmeran'ın güvenini kazanmış. Bir gün ailesini çok özlediğini söyleyerek gitmek için yalvarmış. Bunun üzerine Şahmeran gitmesine izin vermiş ama yerini kimseye söylememesini istemiş. Ailesine kavuşan Cemşab, Şahmeran'a verdiği sözü tutarak yerini ve onu gördüğünü kimseye söylememiş.

Bir gün ülkenin padişahı hastalanmış. Ülkenin veziri, hastalığın çaresinin Şahmeran'ın etini yemek olduğunu söylemiş ve her yere haber salmış. Kimse Şahmeran'ın yerini söylemeyince tüm halkı hamama götürmüşler; çünkü Şahmeran'ı gören kişinin tenine su değince teni kabuklaşıyormuş. Cemşab'ın da teni kabuklaşınca ona işkence yapmaya başlamışlar, bin bir işkence sonunda Şahmeran'ın yerini söylemek zorunda kalmış. Şahmeran'ı bulmuşlar ve öldürmüşler. Cemşab; Şahmeran'ın daha önce dediği gibi başını kaynatıp kendi içmiş ve Şahmeran'ın tüm bildiklerini öğrenmiş; gövdesini kaynatıp padişaha içirmiş ve padişah iyileşmiş; kuyruk kısmını da kaynatarak vezire içirmiş ve kötü vezir ölmüş. Padişah kendisini iyileştirdiği için Cemşab'ı vezir yapmış. Efsaneye göre; yılanlar Şahmeran'ın öldürüldüğünü bilmiyorlar. Yılanların Şahmeran'ın öldürüldüğünü öğrendiğinde Tarsus'u istila edeceği rivayet edilir. “ Adana selden, Misis yelden, Tarsus yilandan, Mersin yalandan yıkılacaktır. “ diye bir atasözü de bulunuyor (URL.1).

Soruları metne göre cevaplayınız.

1. Şahmeran ve Cemşab kimdir ve ne gibi özelliklere sahipler?
2. Bu iki karakter nasıl tanışıp dost oluyorlar?
3. Cemşab nasıl her şeyi itiraf etti?
4. Cemşab nasıl bir çözüm buldu?
5. Bu bölgedeki şehirler için insanlar nasıl bir kehanette bulunuyorlar?

Soruları metne göre doğru /yanlış olarak cevaplayınız.

1. Cemşab ve Şahmeran birbirlerine aşık oldular.
2. Cemşab Şahmeran'ı tanıdığını sakladı.
3. Şahmeran'ın bütün organları şifa kaynağıydı.
4. Cemşab padişahın veziri oldu.

Dil Bilgisi

Anlatılan Geçmiş Zaman (-miş/-miş/-muş/-müş)

Anlatılan geçmiş zaman başkasından aktarılan bilgilerin, net olarak hatırlanamayan ve farkında olmadan yapılan işler, eylemler için kullanılan bir zaman ekidir. Aynı zamanda inanmazlık anlamı da verir.

Bütün olanları Ayşe'den duymuş.

Hatalarından ders almış, haksızlık yaptığını anlamış.

Koltukta uyumuş, kalmış.

Manzaraya dalmış gitmişmiş, bizim sesimizi duymamışmış.

Ayağım uyuşmuş, kalkamıyorum.

Beni çok sevmişmiş, o nedenle uzaklarda çalışıp para kazanmışmış.

Eteği sökülmiş, bütün gün böyle mi gezmiş?

Aşağıdaki boşluklara uygun ekleri getiriniz.

1. Bakkalda şeker kalma..... .Başka bir bakkaldan almış baban.
2. Dişlerini diş macunuyla fırçalama..... , karbonatla fırçala..... bu yüzden dişleri bembeyaz.
3. Annem söyledi komşularımız yaptığım aşureye bayıl.....
4. Bütün Avrupa'yı trenle ucuza gez.....
5. Beni hiç unutma..... , ona hiç inanmadım.

Anlatılan geçmiş zaman eki isim soylu sözcüklerin üzerine ekfiil ile getirilir. Ekfiilin düşürüldüğü durumlarda -miş eki ünlü uyumuna uygun biçimde önceki sözcüğe eklenir.

Araba galerilerinde araba yok imiş- yokmuş

Bütün gece o seslerin sebebi mahallenin köpekleri değil imiş- değilmiş.

Yemekler çok lezzetliymiş, elinize sağlık.

Aşağıdaki boşluklara uygun ekleri getiriniz.

1. Bütün güzelliğinin nedenini söyle..... meğerse çok mutlu.....
2. Annesine, yemek yap, de..... çok aç.....
3. Kapının kolu kırık..... içeride kal.....
4. Müziğin sesi çok açık..... komşular uyuyama.....

Dinleme

Kız Kalesi Efsanesi

Korikos'ta yaşayan kralın çok güzel bir kızı varmış. Bir gün kente bir falcı gelmiş. Kral da onu saraya davet etmiş ve fal baktırmış. Falcı kızının falına bakınca korkmuş, fakat krala bir şey söylememiş. Kral bu durumu fark etmiş ve söylemesi için onu zorlamış. O da "Kralım, güzel kızınızı bir yılan sokacak ve kızınızı ölecek. Bu yazgıyı kimse bozamayacak. Acıyı yaşayacaksınız. Siz de engel olamayacaksınız" demiş. Buna çok üzülmüş kral ve çözüm aramış. En sonunda Korikos Kalesi karşısında kıyıya yakın küçük bir adacık üzerine bir kale yaptırmış. Kızı burada yaşamaya başlamış. Kızın canı bir gün altın sarısı "Tarsus Beyazı" üzümü istemiş, saraydan gönderilen üzüm sepeti içinden çıkmış bir yılan onu sokmuş ve kızı öldürmüştü (URL.2).

Aşağıdaki olayları sıralayınız.

- Falcı kente gelmiş.
- Korikos kralı ailesiyle mutlu yaşıyormuş.
- Kral çözümler aramış.
- Kızı kalede yaşamaya başlamış.
- Falcı kızın falına bakmış.
- Denizdeki adaya bir kale yaptırmış.
- Kızın canı üzüm istemiş.
- Falcı kızın öleceğini söylemiş.
- Kız ölmüş.

Aşağıdaki bilgileri doğru /yanlış olarak işaretleyiniz.

1. Korikos'ta yaşayan falcı kralın falına bakmış.
2. Kralın kızı çok sevimsiz olduğu için kalede yalnız yaşamış.
3. Kral kızını kaybetmekten korktuğu için yanından ayırmamış.
4. Kral şehirdeki yılanları öldürtmüştü.
5. Kralın kızı yılan tarafından öldürülmüştü.

Konuşma

Aşağıdaki konulardan birini seçerek düşüncelerinizi açıklayınız.

1. Efsaneler sizce gerçek olaylardan mı kaynaklanıyor?
2. Efsaneler, mitler insanlara mesaj aktarır mı?
3. Mitleri ve efsaneleri bilmek insanlara ne kazandırır?

4. Kız Kalesi ve Yedi Uyurlar mağara gezisinden sonra neler hissettiniz? Deneyimlerinizi ve düşüncelerinizi açıklayınız.

Yazma

Çağdaş efsaneler, mitler olabilir mi? Bugün modern dünyada halkların duygu ve düşüncelerini aktaran, çözümler üreten kahramanlık hikayeleri mümkün olabilir mi? Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız.